

regionalne, nacionalne i lokalne krizne korona komunikacije.

Maribor, 05.10.2020.

Izr.prof. dr.sc. Vlasta Kučič
Filozofski fakultet Sveučilišta u Mariboru,
2000 Maribor, Slovenija

LJUBAV U DOBA KORONE

Jednom kada se budu pisale kronike o proljeću u Zagrebu 2020. godine, zacijelo će biti zapisano: čudno je to bilo proljeće u kojemu su nas zadesile mnoge nevolje, epidemija, potresi, mnoge smrti, karantene, izolacije, samoizolacije, bolesti, ograničenje kretanja, nemogućnost primanja posjeta i zabranjeni izlasci iz doma.

Naše malo društvo sa svakodnevne kave jutarnje pomalo se, zbog raznoraznih razloga, osipalo.

Ostadosmo samo nas dvojica. Jutra su se nizala. Kavica se ispijala. Tjeskoba se u zraku osjećala. Ublažavao ju je tek cvrkut ptica i radost proljetnog zelenila. Priroda, čini se, za naše tuge staračke nije marila. Pa ipak, nadu nam je ulijevala jer je, za razliku od nas dvojice, životom pulsirala. A naša je priča tekla svakoga jutra uvijek iznova ista kao i proteklog jutra, a ipak različita. Bila su to prekanja po sjećanjima. Događaji iz djetinjstva, evociranje radosti naših brzo prohujalih mladosti, tegoba iz svijeta rada, obiteljskih događaja i tragedija i kratki osvrti na muku sadašnjih sporo tekućih dana.

Malo smo razgovarali o dnevnoj politici, više o sportu, posebice o nogometu. Otkrili smo jedan drugome kako smo u dom za starije osobe dospjeli. Mene je u dom natjerala smrt sina, a njega dva moždana udara koja je doživio i, na moju sreću, preživio. „Čitao sam o tvojoj nesreći u novinama, žao mi je,“ reče mi, duboko uzdahnuvši, „ali te naravno tada nisam poznavao niti sam mogao ni u snu slutiti da ću te ikada upoznati i s tobom ovako svako jutro kavu ispijati.“

Da otklonim nelagodu i obostranu tugu, rekoh mu: „E moj Roko, znaš li ti onu anegdotu o ocu

i dvojici sinova?“

„Ne znam,“ odgovori Roko, zagledavši se u mene znatiželjnim, blago suzom orošenim crnim očima.

„I kako glasi ta priča?“ upita.

Nakašljah se i nastavih: „Imao, dakle, otac dvojicu sinova. Jedan od njih dvojice bio pametan, a drugi završio u staračkom domu. A od nas dvojice obojica završismo u domu za starije, pa ti sam zaključio kako stvari stoje s našim pametima.“

„Loše i nikako!“ uskliknu Roko i grohotom se nasmije.

Smijali smo se, naravno, obojica. Tu sam mu kratku crticu ispričao jer mi se često na posljedice moždanog udara na njegov mozak žalio. Mozak mu je, međutim, ostao potpuno neoštećen. Lucidan je, inteligentan, do bola iskren, pošten i istinoljubiv moj svakojutarnji subesjednik. Nevjerojatno simpatičan taj čovjek Roko. Zato sam ga iskreno zavolio. I volim ga slušati.

„Rodio sam se u Dalmatinskoj zagori, u siromašnoj obitelji. S osam sam godina sa starijim bratom, koji je tada imao petnaest godina, dospio u Vladimirovce u Slavoniji. Da bismo se prehranili, stariji brat je radio, a ja sam prosio“, priča mi Roko i pri tome odmahuje rukom, kao da od sebe tjera mučna sjećanja na težinu

života iz svog djetinjstva.

„S deset godina preselio sam se u Podravinu, u Đurđevac i Kalinovac. Tamo sam završio četiri razreda pučke škole i tri razreda stolarskog zanata. U školi je bilo dobro, samo što mi nikada nije dobro išlo čitanje“, jada mi se.

„Zato sam se primio stolarskog zanata i izrastao upornim i marljivim radom u izvrsnog majstora stolara. Dokaz za to je i ono „Priznanje“ koje uokvireno visi na zidu moje sobe“, ponosno će Roko.

„U Podravini se sretno oženio. Sina dobio. Gospodarstvo stekao. U Zagrebu kuću izgradio. Dvoje krasnih unuka dobio. Poštuju me i vole i sin i snaha. Život je izgledao kao bajka. A onda je prije nekoliko godina žena umrla i moj se život urušio kao kula od karata“, ispriča mi sa suzama u očima.

I tu zapravo počinje prava priča.

U danima prije korone i prije potresa, dok je još naše malo, ali često neveselo društvo bilo na

okupu, kada bih primijetio kako većina nas tone u tuge i depresije, znao sam iznenada zagrmjeti da nas razbudi iz staračkog drijemeža:

„Što je momci, što ste malaksali, kada ćemo se ženiti?“

„Mi smo svi ovdje momci, a kriza će, kao i sve prolazno, uskoro proći. Jesen će brzo doći. Trebamo se ženiti. Život udvoje izvor je radosti“, dodao bih, šeretski se smijuljeći. Dok me „dečki“ iz društva nisu bolje upoznali, pomislili su u sebi i na glas izgovorili: „Ti si doista sišao s pameti! Ma kakva te ženidba spopala čovječe? Zar ne vidiš koliko smo ostarjeli i oronuli, mi smo ti mališani mirogojski.“

Za Mirogoj nam se treba spremati, a ne za svadbene večere. Kakve li ti samo pričaš budalaštine, dobri čovječe.“

Uglas su vikali, života siti i presiti, umorni moji, raznoraznim bolestima izmučeni subesjednici. Pri tome su rukama, kao da muhe tjeraju, zrakom mlatarali i dotrajanim gebisima škrgutali.

Nisam se dao smesti, iz svega sam glasa zaurlo: „Ljubav, ženidba, život, radost, to je ono što nam momci treba, a ne smrt i tuga staračka. Dodavola više tuge, apatije, depresije, bolesti i smrti. Ne mogu vas više slušati. Hoću živjeti, hoću se radovati, hoću u svakom trenutku svoga života uživati. I na kraju krajeva hoću se ženiti,“ snizivši ton izgovorih svoj kratki monolog i namignuh prvom subesjedniku s desne strane do sebe da drugi to ne primijete. Nažalost, učinio sam to tako nespretno da su svi, svi osim Roka, primijetili. Kiselo su se nasmijali i promrmljali: „Vrag jedan zafrkantski. Nismo se tome od tebe nadali.“

Cijelo vrijeme dok sam govorio Roko me je pažljivo slušao i, činilo mi se, duboko razmišljao. Na njegovom licu koje je pomno njegovano i koje još nisu pohodile staračke sjene titrao je neki jedva primjetljiv smiješak, a njegove velike lijepe crne oči isijavale su neki čudesni, zagasiti žar.

To se naše malo domsko društvo, kao što već rekoh, raspalo. Roko i ja ostadosmo sami. Svakim danom sve slabiji. Društvo nam je još činilo samo proljeće. Svakim danom sve rascvjetanje i ptice sve raspjevanije.

Samotnička jutro. Ispijanje kave. Priče su nam

se uglavnom ponavljale. Sadržajno postajale sve siromašnije. Prijetila je opasnost da postanu dosadne i da nas i onako umorne još više zamore.

A onda jednoga jutra, nakon mog upita: „Što je Roko, što si mi nešto tužan? Pa gdje je nestala ona tvoja zarazna vedrina koja je iz dubine tvoje duše zračila?“

„Ma pusti me, nije mi stalo ni do čega,“ prozbori nevoljko Roko i doda: „Muče me nesanice. Noću ne mogu spavati, jedva čekam kad će jutro svanuti.“

„Ah, to su ozbiljni problemi dragi Roko,“ rekoh mu, „ali koji su razlozi tvojoj nesanici?“

„E, pa neću ti reći,“ povišenim tonom odgovori Roko. I zašuti. Šutio sam i ja. Šutnja je dugo trajala i ono neizrecivo izricala.

Vani se vjetar s granama igrao. Sve jače puhao. Tišinu remetio. Postajalo je neizdrživo pa sam ga, nakon duže stanke i teško podnošljive težine tišine upitao: „A zašto mi nećeš reći što te muči Roko? Reci mi, meni doista sve možeš reći.“

„Ne mogu! Nemam povjerenja u tebe“, ispali Roko odlučno i kiselo se nasmije.

Ostadoh iznenađen, da ne kažem osupnut. Kakvu li to tajnu Roko krije da mi ju ne želi, ili se ne usudi, povjeriti. Znao sam da je bolno iskren, da ne zna lagati, i da će prije ili kasnije s tom svojom tako brižno čuvanom tajnom na svjetlo dana izaći. Nisam htio inzistirati.

„Pa dobro Roko predragi, promijenimo temu. O tome što te muči više te neću pitati.“

Opet muk, tišina, utiha. Malaksali huk vjetra. Gdje koja bolno zacvrkuće ptičica. Gledam ga u oči. Rokova je muka velika. Znoji se, lice mu crveni, oči mu se žare, suze mu naviru. Jedva razumljivim, isprekidanim i podrhtavajućim glasom izgovori: „Za sve je kriva ona. U nju sam se zaljubio. Eto, jesi li sada zadovoljan, jesi li dobro čuo što sam ti rekao? I nadam se da me nećeš izdati. Bilo bi me sram pred sinom.“

S mojim sluhom već odavno nije u redu. Čujem sve slabije i sa sve više napora. Roka sam, međutim, čuo dobro, premda nisam mogao vjerovati svojim ušima. Mislio sam da me nikada više ništa ne može iznenaditi, a kamoli osupnuti. Kao grom iz vedra neba ošinuti. Da bih se sabrao, ustao sam na trenutak od stola i pogledao kroz prozor. Nebom su nijemo plovili crni oblaci. U svojim njedrima kišu nosili. Moje su se misli kovitlale kao morski valovi. Uplovio

sam u budan san. I ostao i dalje nijem. Čovjek bez riječi. Kako izreći ono neizrecivo?

„Eto, ništa ne govoriš, ostao si bez glasa. Ostao si bez riječi. Ti koji, za razliku od mene, znaš lijepo govoriti. Reci sada nešto,“ prenu me iz budnog drijemeža i trenutačne zanijemjelosti Roko.

„Ma koja ona, pobogu brate Roko, je kriva za sve tvoje jade, muke i nesanice? Ne mogu vjerovati Roko! Šališ se! Koja to bi mogla biti vrijedna tvoje patnje?“

„Je, dok smo bili na vježbama prišla mi je i rekla da me već dugo promatra i da joj se čini da sam tužan. Sagnula se, podragala me po licu i rekla: „Ne budi tužan!“

Tako si mi simpatičan.“

Tako je počela naša priča. Često smo razgovarali i za šankom gemište ispijali.

Naravno, često smo i na kave odlazili. Došla je pred vrata moje sobe, ali nije htjela ući.

Onda me je jednoga dana, opet na vježbama, upitala: „Koga ti imaš Roko od obitelji?“ Rekao sam joj da imam sina, snahu, unuku i unuka. Od tada se za mene ohladila i polako me počela izbjegavati. A bilo nam je tako lijepo. Osim kava i gemišta darivao sam je bombonima, jabukama i keksima. A ona me, ne znam zašto, sada zamrzila. Prolazi pokraj mene kao pored groblja turskoga i uopće me, kao da me ne poznaje, i ne pozdravlja. Sve do pred neko jutro kada se naglo prema meni okrenula i dugo me dugo u oči gledala. Ništa nije govorila. Nisam ni ja ni jedne jedine riječi prozborio. Premda sam trebao. Samo sam je netremice suznim očima gledao.“

„Dosta je Roko tvoje tužaljke ljubavne. Reci mi već jednom, molim te, ime te dame.“

Pogleda me čudeći se i reče: „Što se praviš mutav, kao da je ti ne znaš, a s njom si jednom razgovarao. Čuo sam te ja, o meni si sve lijepo govorio.“

„A kako bih drugo, dragi Roko? Pusti sad to. Kao Boga dragoga još jednom te molim, reci mi ime njezino.“

Malko se kolebao, a onda, kao iz topa, ispalio: „Božena se zove. Je li ti sad sve jasno“, gromkim glasom upita me Roko.

Prošli su me cijelim tijelom žmarci. Uzburkala se moja nutrina. Ništa mi nije bilo jasno, osim činjenice da je fraza kako je ljubav slijepa doista istina. Čak i u zimi naših života. Roko i Božena:

dva svijeta, dvije samoće, dvije sudbine, dva različita mentaliteta, dvije ljudske naravi, dvije sveskolike suprotnosti, vjera i nevjera.

On je od ranog djetinjstva do dana današnjega vjerovao i vjeruje u Boga. Onoga na drvu križa razapeta i uskrsla. Ona je cijeloga života samo u boga Erosa vjerovala. Sve dok joj biologija i neumitan protok vremena, bog Kronosa, do temelja vjeru nisu uništili. U građanskoj obitelji u vrltima Bosne rođena. Uredno građanski školovana. Cijeli svijet proputovala. Strasno i puno ljubila. Dok na kraju nije sama ostala. Pod krovom se doma staračkog, u zimi svojega života, sklonila. Od života umorna. Bolestina prepuna. S gorkim prezirom u srcu spram roda muškoga u domu je Roka susrela. Po svemu sudeći, s njim se blago našalila, a u Roku ljubav planula. Ljubav koja, naravno, nema nikakvog izgleda, jer je Božena u ljubavi sagorjela. Izgorjelog nitko ne zapali, poručuje Jesenjin, pjesnik ljubavi.

„A tak me je lijepo gledala“, priča mi jutros na kavi, Roko. „Zamolio sam sina da mi nabere puno trešanja. Neću ih ja jesti. Boženi ću ih darovati. Možda mi se ipak vrati.“ Tako se ozario dok je to govorio. Nadu u ljubav nije izgubio. Nisam mu ništa rekao. Slegnuo sam ramenima, kimnuo glavom i zašutio.

Bilo mi ga je neizrecivo žao. Sva fizika i metafizika tuge u nutrinu se moga bića uvukla. Nema na svijetu uistinu dirljivijeg prizora od nesretno zaljubljenog starca. Čovjek ne zna je li ta staračka neuzvrćena ljubav tragična, komična, dramatična, dirljiva, ganutljiva. U svakom slučaju poetika takve ljubavi uistinu je neizreciva i neopisiva.

Proljeće je. Vrijeme trešanja. Sveti Pavao kaže da je ljubav neuništiva. Tko zna? Možda moje skepse i tuge sutra ujutro, na kavi, Roko demantira.

Proljeće je. Vrijeme trešanja.

Dr.sc. Ante Škembar

Hrvatsko komunikološko društvo
10000 Zagreb, Jurišićeva 5 /1